

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра ФІНАНСІВ
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за бакалаврською програмою
Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування
на тему: «Податки у системі регулювання доходів фізичних осіб»

Виконавець:

студентка ЦЗВФН, група 4зф8

Зінов'єва Наталія Юріївна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

доцент кафедри фінансів, к.е.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Шикіна Наталія Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА-2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Одним з найважливіших кроків на шляху до сталого соціально-економічного розвитку нашої країни є забезпечення гідного рівня життя населення та його добробуту. Наразі сьогодні Україна не може похвалитися досягненнями у цій сфері: в Україні спостерігається досить високий рівень бідності та диференціації доходів населення. Наявна у суспільстві нерівність в усіх її проявах, насамперед економічна, найбільш явним проявом якої є нерівність у доходах населення, сьогодні визнається однією з основних проблем сучасного українського суспільства. Диференціація доходів, що розвивається та загострюється з багатьох причин, потребує відповідного державного регулювання, яке має враховувати особливості посттрансформаційної економіки нашої країни та ефективно впливати на процес формування доходів населення. Тому дослідження методів та інструментів державного регулювання доходів населення, враховуючи особливості сучасного соціального та економічного становища України і пошук дієвих напрямів вирішення державою наявних проблем є досить важливими на цьому етапі. На наш погляд, саме дослідження державного регулювання доходів населення з ціллю відокремлення найбільш вагомих та ефективних важелів впливу на їхній рівень є однією з нагальних потреб вітчизняної економічної науки.

Проблема формування та напрямів регулювання доходів населення має велику історію. Теоретичну базу питань формування доходів населення було закладено відомими економістами минулого, представниками класичної та неокласичної шкіл економічної науки Ф. Кене, У. Петті, А. Смітом, Д. Рікардо, Дж. С. Міллем, А. Маршаллом, А. Пігу та ін. Необхідність державного регулювання економіки та, зокрема, доходів населення була обґрунтована на початку XX ст. Дж. М. Кейнсом. У працях багатьох представників інституціоналізму (У. Мітчелла, Ф. Перру, Дж. Гелбрейта, Ж.

Фураст'є та ін.) досліджувались і продовжують досліджуватися питання напрямів державного регулювання економічних процесів задля вирішення проблем зайнятості, економічного відставання, злиденності та ін.

Сучасні вітчизняні вчені також багато уваги приділяють дослідженню питань формування та регулювання доходів населення. Так, питання соціально-економічної політики держави, політики доходів та багато інших соціальних питань піднімає в своїх публікаціях Е. Лібанова, Ю. Верича, Н. Холод, О. Кролевець, К. Губина. Багато уваги питанням державного регулювання доходів населення приділено в роботах інших науковців. Попри значну кількість робіт, що присвячені питанням державного регулювання доходів населення, проблема пошуку дієвих методів та інструментів впливу на процес формування доходів населення продовжує набувати актуальності, особливо у зв'язку з існуванням гострої проблеми диференціації доходів у суспільстві.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в аналізі методів та інструментів державного регулювання доходів населення та визначенні податкових інструментів, що відіграють основну роль у процесі формування та перерозподілу доходів населення.

Реалізація поставленої мети обумовила виконання таких *завдань дослідження*:

- дослідити економічну сутність податку на доходи фізичних осіб;
- розглянути систему регулювання доходів фізичних осіб;
- дослідити механізм оподаткування доходів фізичних осіб в Україні;
- проаналізувати основні джерела формування доходів фізичних осіб в Україні;
- провести моніторинг оподаткування доходів громадян в Україні;
- дослідити результативність податкового регулювання доходів фізичних осіб;

- розглянути досвід прибуткового оподаткування фізичних осіб в розвинутих країнах та розкрити можливості його використання в Україні;
- розробити напрями вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб у системі їхнього регулювання в Україні.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають під час податкового регулювання рівня доходів фізичних осіб.

Предметом дослідження є податки у системі регулювання доходів фізичних осіб.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи були використані такі методи: діалектичний метод наукового пізнання взаємозв'язків і проблем взаємодії органів законодавчої та виконавчої державної влади, а також громадянами. При проведенні моніторингу формування доходів Державного та місцевих бюджетів використовувався метод аналізу (для порівняння показників надходжень ПДФО до бюджету з відповідними показниками за попередні періоди); метод аналізу та синтезу при визначенні закономірностей, що мають місце в процесі оподаткування доходів населення. У формуванні результатів дослідження використовувалися графічні, графоаналітичні методи.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі та нормативно-правові акти України, аналітичні матеріали Державної податкової служби України, Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Департаментів фінансів окремих територіальних громад, зокрема Півдня України, окремих розвинутих зарубіжних країн, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених тощо.

Обсяг та структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (73 найменування) та 2-х додатків на 6 аркушах. Загальний обсяг роботи

становить 87 сторінок. Основний зміст викладено на 63 сторінках. Робота містить 10 таблиць, 20 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

у першому розділі **«ТЕОРІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ»** розглянута економічна сутність податку на доходи фізичних осіб, розкрита структура системи регулювання доходів фізичних осіб, охарактеризовані її складові. Досліджено чинний механізм оподаткування доходів фізичних осіб в Україні;

у другому розділі **«ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ»** увагу приділено аналізу основних джерел формування доходів фізичних осіб в Україні. Проведено моніторинг оподаткування доходів громадян в Україні. Досліджена результативність податкового регулювання доходів фізичних осіб в Україні;

у третьому розділі **«НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ»** на підставі вивчення міжнародної практики прибуткового оподаткування фізичних осіб в розвинутих країнах, розроблені вектори вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб у системі їхнього регулювання в Україні.

.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі запропоновано вирішення актуального завдання дослідження щодо поглиблення теоретичних основ регулятивної ефективності персонального прибуткового податку та розробки практичних рекомендацій щодо модернізації елементів податку на доходи фізичних осіб в Україні. Основні теоретичні та практичні результати проведеного дослідження полягають у такому:

Регулятивна ефективність індивідуального прибуткового податку визначається здатністю досягати соціально-економічних ефектів, базовими серед яких є ефекти доходу та заміщення. Це дозволило визначити, що регулятивна ефективність ПДФО – спроможність цього податку гармонізувати інтереси членів суспільства. Вона тісно залежить від елементів, моделі податку, рівня податкової культури та проявляється на рівні фізичної особи і рівні держави. Оцінити регулятивну ефективність можна за допомогою ряду показників, зокрема за допомогою розрахунку ефективної ставки податку, динаміки рівня багатства населення.

Здійснений історичний аналіз процесу розвитку персонального прибуткового оподаткування в Україні дозволив виділити чотири етапи з огляду на трансформації, що їх зазнавали шкали оподаткування. Це свідчить про його динамічність, проте часта змінюваність податкового законодавства є однією з проблем, що призводить до зниження його передбачуваності, та зростання витрат платників податків, пов'язаних із дотриманням податкового законодавства. В Україні було здійснено важливу реформу у сфері оподаткування доходів фізичних осіб з переходом на плоску шкалу оподаткування у 2004 році, наразі маємо ставку 18% для всіх розмірів доходів громадян.

На регулятивну ефективність ПДФО безпосередньо впливає стан фінансів домогосподарств, одним із проблемних аспектів яких є розбалансованість доходів, коли сума соціальних допомог є часто вищою або

рівною сумі заробітних плат, що зменшує стимули до праці. Виявлений суттєвий розрив у розмірі і структурі доходів населення та середньостатистичних домогосподарств, здатний створювати підґрунтя для конфлікту інтересів у процесі розробки податкового законодавства в цілому, а також при проведенні податкових реформ і порушенні принципу справедливості при формуванні податкової політики в Україні.

Результати дослідження свідчать, що середня ефективна ставка ПДФО в Україні у 2015–2021 рр. варіювалась від 5,64 % в 2015 році до 8,81% в 2020 та 2021 роках. Встановлено існування значної інфляційної компоненти у зростанні надходжень від цього податку. Встановлено негативний зв'язок між оподатковуваним доходом та кількістю платників ПДФО. Потребує перегляду система пільг з ПДФО через низький рівень її регулятивної ефективності та зважаючи на її значний потенціал. Її основні елементи (податкові соціальні пільги та податкова знижка) застосовуються лише до трудових доходів. При цьому поширюються вони на незначну частку населення, та ефект від їх застосування є недостатнім, відтак необхідне їх застосування до загального оподаткованого доходу. Податкову соціальну пільгу у розмірі 100 % запропоновано надавати усім платникам податку з можливістю одночасного застосування й інших податкових соціальних пільг (оскільки, відповідно до методології визначення прожиткового мінімуму, він розраховується для дорослої працездатної людини, а отже, не орієнтований на відтворення).

Міжнародна практика оподаткування доходів громадян свідчить про наявність різних підходів до включення різних доходів до бази оподаткування. Це зумовлює функціонування в деяких державах ряду інструментів індивідуального прибуткового податку, що застосовуються до різних видів доходів. У більшості досліджених держав застосовується комбінована модель податку. Міжнародний досвід персонального прибуткового оподаткування засвідчив про наявність різних, часто суперечливих тенденцій, що формуються під впливом фінансових криз та

міжнародної податкової конкуренції. При цьому спільним є підвищення якості адміністрування через запровадження електронних сервісів, попереднього заповнення декларацій.

Доведено, що подальші дії влади повинні бути направлені на підвищення довіри до їхніх рішень, зростання відповідальності та обізнаності працездатного населення з нормами податкового законодавства, активізацію заходів контролюючих органів, направлених на виявлення осіб, що перебувають у неофіційних трудових відносинах із роботодавцем. Основним очікуваним результатом детінізації повинна бути уніфікація умов діяльності працівників на вітчизняному ринку праці, а також підвищення якості статистичної інформації, що в подальшому може стати достовірною інформаційно-аналітичною базою для податкових реформ. Зважаючи на те, що сьогодні в Україні існує чотири форми декларації для виявлення фінансового стану фізичної особи, раціональним є зведення їх до однієї (розширеної) декларації про майновий стан і доходи, оскільки інформацію про доходи перевіряє лише ДФС України.

З'ясовано, що оподаткування доходів населення в більшості держав здійснюється за прогресивною системою, але також наявні тенденції впровадження пропорційного оподаткування, зокрема у країнах, що мають на меті системне спрощення податкового законодавства. З огляду на необхідність його реформування в Україні, основними цілями є підвищення національних стандартів, у тому числі соціальних, зростання конкурентоспроможності та спрощення системи персонального прибуткового оподаткування. При цьому одним із орієнтирів є гранична нормативна ставка податку, яка впливає на очікування платників податків та їхню поведінку. Реформування персонального прибуткового оподаткування в Україні повинно відбуватися з урахуванням необхідності підвищення регулятивної ефективності ПДФО.

АНОТАЦІЯ

Зінов'єва Н.Ю. «Податки у системі регулювання доходів фізичних осіб»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
«07072 Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування».

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглядається теорія оподаткування доходів фізичних осіб. Досліджена економічна сутність податку на доходи фізичних осіб. Розглянута система регулювання доходів фізичних осіб, її структура. Визначено місце податковому регулюванню доходів фізичних осіб. Досліджено механізм оподаткування доходів фізичних осіб.

Проаналізовані основні джерела доходів громадян України. Визначена питома вага доходів громадян у вигляді заробітної плати, доходів від проведення підприємницької діяльності, пасивних доходів. Проведено моніторинг оподаткування податком на доходи фізичних осіб в Україні. Визначені показники результативності податкового регулювання доходів фізичних осіб. Проведено дослідження зарубіжного досвіду щодо прибуткового оподаткування громадян. Розроблені напрями вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

Запропоновано: запровадити в Україні заходи, які направлені на збільшення первинних доходів громадян; введення прогресивної шкали ставок оподаткування доходів громадян; пере направлення податкового тиску з менш заможних громадян на більш заможних; введення неподаткового мінімуму доходів громадян; об'єднання декларацій про доходи платників податків та державних службовців тощо.

Ключові слова: доходи фізичних осіб, заробітна плата, пасивні доходи, регулювання доходів громадян, прибутковий податок з громадян, податок на доходи фізичних осіб.

ANNOTATION

Zinov'eva N.Yu. «Taxes in the system of income regulation of individuals»

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty

«07072 Finances, banking and insurance»

(code and name of the specialty)

for the educational program «Finance, financial management and insurance». –

(title of the educational program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2022.

The paper considers the theory of personal income taxation. The economic essence of personal income tax is studied. The system of regulation of incomes of physical persons, its structure is considered. The place of tax regulation of incomes of physical persons is defined. The mechanism of personal income taxation has been studied.

The main sources of income of Ukrainian citizens are analyzed. The share of incomes of citizens in the form of wages, income from business activities, passive income is determined. The monitoring of personal income tax in Ukraine was monitored. Indicators of the effectiveness of tax regulation of income of individuals are determined. A study of foreign experience in income taxation of citizens. Directions for improving the mechanism of personal income taxation in Ukraine have been developed.

It is proposed: to introduce in Ukraine measures aimed at increasing the primary income of citizens; introduction of a progressive scale of personal income tax rates; redirecting tax pressure from less affluent citizens to more affluent ones; introduction of a non-tax minimum income of citizens; consolidation of declarations of income of taxpayers and civil servants, etc.

Key words: personal income, wages, passive income, regulation of personal income, personal income tax, personal income tax.